

*Глушко Аліна Дмитрівна,
кандидат економічних наук, доцент*

*Северин Анастасія Володимирівна, Гусакова Анастасія Євгеніївна,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Забезпечення стабільного розвитку діяльності підприємства та ефективності його функціонування залежить від розробки і впровадження якісної та діючої стратегії, при застосуванні якої можливо буде досягти високого рівня конкурентоспроможності ресурсів і підприємницьких можливостей даної галузі виробництва. Однією з найважливіших умов для забезпечення стабільного функціонування та розвитку суб'єкта господарювання є створення надійної системи фінансово-економічної безпеки, яка буде спрямована на мінімізацію дестабілізуючих факторів та запобігання негативного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз на діяльність підприємства [1].

Серед найпоширеніших підходів до оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства можна виділити наступні.

1) Індикаторний (пороговий) підхід – передбачає встановлення рівня фінансово-економічної безпеки за результатами порівняння фактичних показників діяльності підприємства із граничними значеннями індикаторів за формулою [2]

$$X_i = \left(\frac{P_{if}}{P_{in}} \right)^b, \quad (1)$$

де P_{if}, P_{in} – відповідно фактичні і нормативні значення i -го показника;

b - показник ступеня.

Перевагою індикаторного підходу є можливість комплексної систематизованої оцінки фінансово-економічної безпеки підприємств за умов науково-обґрунтованого визначення індикаторів та визначення їх граничних значень для відповідної галузі. Недоліком правомірно визначити складність у застосуванні, проблематичність визначення значень індикаторів щодо підприємств різних галузей.

2) Ресурсно-функціональний підхід – забезпечує визначення рівня фінансово-економічної безпеки на основі оцінки ступеня використання ресурсів підприємства за функціональними складовими. Рівень фінансово-економічної безпеки підприємств розраховується як:

$$Vr_{cb} = \sum k_i \times d_i, \quad (2)$$

де k_i - значення часткових функціональних критеріїв фінансово-економічної безпеки підприємства;

d_i – питома вага значущості функціональних складових безпеки підприємства;

n – кількість функціональних складових безпеки підприємства [3].

Перевагами цього підходу є: всебічність та комплексний характер; можливість визначення стану функціональних складових фінансово-економічної безпеки підприємства та чинників впливу на них, що дозволяє розробити заходи забезпечення максимального рівня функціональних складових відповідної безпеки підприємства.

Недоліками ресурсно-функціонального підходу визначено відсутність конкретизації факторів щодо підприємств різних галузей, що ускладнює вибір функціональних складових.

3) Програмно-цільовий підхід – передбачає оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки підприємств на основі інтегрованої сукупності показників із застосуванням багатокритеріального аналізу за формулою [2]

$$PB = \prod_{i=1}^M q_1 \times j \prod_{j=1}^N \frac{I_{jt+1}}{I_{jt}} > 1, \quad (3)$$

де q_1 - показник контролю за включенням моделі параметрів безпеки підприємства (приймається рівним 1 за наявності показника, 0 – за його відсутності);

M - кількість нормативних показників;

I_{jt}, I_{jt+1} - індекси показників економічної безпеки, розглянуті в динаміці, відповідно до періоду t і $t + 1$, характеризують крок переоцінки рівня економічної безпеки підприємства.

Перевагою програмно-цільового підходу є його здатність відображати принципи й умови управління та розвитку підприємства. Недоліком правомірно визначити високий ступінь складності аналізу.

4) Економіко-математичний (вартісний) підхід – оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки підприємств здійснюється на основі її функціональної залежності від відповідних показників діяльності суб'єкта господарювання:

$$f(x_i) = -1 + e^{-\lambda(x-x_{RH})}, \quad (4)$$

де e – основа натурального логарифма, що дорівнює 2,71828;

λ – постійна додатна величина [2].

Перевагою вартісного підходу є простота інтерпретації отриманих результатів оцінки. Недоліком визначено складність формування системи оціночних показників; неточність алгоритму розрахунку, пов'язана з невизначеністю видів локальних функцій.

5) Бухгалтерський підхід – передбачає використання критеріїв, що розраховуються на основі інформації бухгалтерського та управлінського обліку. Цей підхід дає можливість при розрахунках використати фактичну інформацію про господарську діяльність підприємства, що дозволяє уникнути недоліків, притаманних методам експертної оцінки. Недоліками бухгалтерського підходу є те, що процес ідентифікації і виміру необхідних даних характеризується складністю, довготривалістю та вимагає обробки значних масивів інформації.

6) Графічний підхід – дозволяє визначити зону нормального рівня безпеки, зону критичного рівня та передкризову зону. Критичні значення вихідних показників визначаються виходячи з умови мінімально припустимого рівня безпеки. Перевагами методу є можливість графічної інтерпретації результатів оцінки та розділення показників на групи стимуляторів та дестимуляторів. Недоліками є необґрунтованість вибору вихідної системи показників та діапазонів нормативних значень.

Таким чином, систематичне оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки підприємства є запорукою його ефективної діяльності і розвитку та забезпечення від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз [4]. Вибір же методичного інструментарію оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки підприємства має здійснюватися управлінцями на основі зваженого підходу з урахуванням специфіки діяльності підприємства.

Література

1. Onyshchenko S.V. Entrepreneurship economic security under current conditions. *Economics and Region*. 2018. №4 (71). P. 31-36.
2. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник / за ред. проф. М. В. Афанасьєва. Х.: ВД «НЖЕК», 2003. 410 с.
3. Свіщ О.О. Аналіз методів оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства. In: *Інформаційно-аналітичне забезпечення управління фінансово-економічною безпекою: аудиторський супровід та бізнес розвідка*. 2013. URL: <http://eprints.kname.edu.ua>.
4. Варналій З.С., Онищенко С.В., Маслій О.А. Загрози економічній безпеці України в умовах глобалізації. *Конкурентні стратегії безпеки розвитку України у глобальному середовищі* : монографія / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; за заг. ред. А. І. Мокія. Львів, 2019. С. 21-95 (872 с.)